

Ochrana zvířat proti týrání

JUDr. Jana Tkáčiková, Ph.D.

Prameny právní úpravy

- Zákon č. 246/1992 Sb.,
na ochranu zvířat proti
týrání
- Nařízení Rady ES č.
1255/97 o kritériích pro
místa zastávek
- Nařízení Rady ES č.
1/2005 o ochraně zvířat
během přepravy
- Nařízení Rady ES č.
411/98 o doplňkových
požadavcích na ochranu
zvířat u silničních vozidel
pro delší než
8mihodinovou přepravu

Související právní předpisy

- nepřímá ochrana -

- Veterinární zákon (166/1999)
- Zákon o zoologických zahradách (162/2003)
- Zákon o myslivosti (449/2001)
- Zákon o ochraně přírody a krajiny (114/1992)
- Plemenářských zákon (154/2000)
- Zákon o ekologickém zemědělství (242/2000)
- Zákon o krmivech (91/1996)
- Občanský zákoník (40/1964)
- Trestní zákoník (40/2009)

Internetové zdroje

- www.mze.cz
  - Ochrana zvířat
- www.svscr.cz
  - Ochrana pohody zvířat a welfare
- www.europa.eu
  - Bezpečnost potravin

Základní pojmy

- Živočich (114/1992)
  - jedinec živočišného druhu
- Zvíře (246/1992)
  - každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo
- Zvěř (449/2001)
  - obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících živočichů uvedených v zákoně

Kategorizace zvířat

- Volně žijící
  - zvíře, patřící k druhu, jehož populace se udržuje v přírodě samovolně, a to i v případě jeho chovu v zajetí
- V lidské péči
  - zvíře, které je přímo závislé na bezprostřední péči člověka
    - Hospodářské
      - zvíře chované pro produkci živočišných produktů, vlny, kůže nebo kožešin, popřípadě pro další hospodářské nebo podnikatelské účely
    - V zájmovém chovu
      - zvíře, u kterého hospodářský efekt není hlavním účelem chovu, a to buď chované v prostorách k tomu určených nebo v domácnosti, jehož chov slouží především zájmové činnosti člověka, nebo zvíře sloužící člověku jako jeho společník
    - Pokusné
      - každé zvíře, které je nebo má být použito k pokusům

Chov

■ Chov

- jakékoliv držení živočicha v zajetí

■ Chovatel

- Každá právnická nebo fyzická osoba, která
  - drží nebo chová zvíře,
  - přemísťuje zvíře,
  - obchoduje se zvířaty,
  - provozuje jatky, útulky, záchranné stanice, hotely a penziony pro zvířata nebo zoologické zahrady,
  - provádí pokusy na zvířatech,
  - pořádá jejich veřejná vystoupení.
- Každý, kdo zvíře nebo zvířata vlastní nebo drží, anebo je pověřen se o ně starat

Welfare zvířat – pět svobod

- John Webster -

- Svoboda od hladu a žízně
  - Svoboda od nepohodlí
  - Svoboda od bolesti, zranění a nemoci
  - Svoboda projevit přirozené chování
  - Svoboda od strachu a úzkosti
-
- Být svobodný

Základní norma

- Zakazuje se týrání zvířat
  - Jednání, v jehož důsledku dojde k utrpení zvířete
- Zakazují se všechny formy propagace týrání zvířat
- Vymezení pojmu týrání
  - Pozitivní taxativní výčet § 4 odst. 1
  - Negativní vymezení
    - Naléhavá potřeba záchrany životů zvířat nebo lidí v naléhavých situacích záchranných prací
    - Pokusy dle schváleného projektu
    - Výcvik zvířat

Obecná ustanovení

- Ochrana zvířat při usmrcování
  - Nikdo nesmí bez důvodu usmrtit zvíře
  - Zvíře nesmí být vystaveno jakékoliv jiné než nezbytné bolesti nebo utrpení
  - Taxativní výčet důvodů k usmrcení
  - Výčet zakázaných metod usmrcování, nestanoví-li zákon jinak
  - Utracení může provádět pouze
    - Veterinární lékař
    - Odborně způsobilá osoba
    - Zletilá osoba pod dohledem výše uvedených osob
  - Výčet postupů pro
    - Omračování
    - Vykrvování
    - Usmrcování

Obecná ustanovení

- Ochrana zvířat při veřejných vystoupeních
  - Řád ochrany zvířat při veřejném vystoupení schválený ministerstvem
  - Přítomnost fyzické osoby, která je schopna... § 8 odst. 2
  - Oznámení konání veřejného vystoupení předem orgánu veterinární správy
  - Souhlas obce s pořádáním veřejného vystoupení
  - Poučení osob aktivně se zúčastňujících veřejného vystoupení
- Ochrana zvířat při chovu
  - Zákaz opuštění zvířete s úmyslem zbavit se ho nebo je vyhnat
  - Řád ochrany zvířat při chovu
    - Podnikatel nebo chovatelské sdružení
    - Zjištění porušení povinností

Ochrana zvířat při přepravě

- Aplikace komunitárních a vnitrostátních právních předpisů
- Obecné podmínky
  - Nikdo nesmí provádět ani nařídít přepravu zvířat způsobem, který jim může přivodit zranění nebo zbytečné utrpení
  - Minimalizace délky trvání cesty
  - Opatření k uspokojení potřeb zvířat během cesty
  - Způsobilost zvířat k přepravě
  - Způsobilé dopravní prostředky
    - Schválené a zkontrolované
  - Kvalifikovaný personál při přepravě
    - Školení
    - Průvodce
  - Pravidelná kontrola dobrých životních podmínek zvířat během přepravy
- Přepravní doklady
- Přepravce – držitel povolení

Kontrola přepravy

- Kontrola vozidel i plavidel
- Provádění kontroly před zahájením i v průběhu přepravy
  - Namátkové nebo cílené
- Kontroly na výstupních místech a stanovištích hraniční kontroly
- Opatření při prodlení při přepravě
- Mimořádná opatření při nedodržení povinností
  - Nezbytná opatření k zajištění dobrých životních podmínek přiměřená závažnosti s tím spojených rizik
  - Změna řidiče nebo průvodce, provizorní oprava dopravního prostředku, překládka, vrácení zvířat, vykládka a ustájení, humánní způsob porážení nebo usmrcení
  - Povolení k nedodržení některých podmínek
- Postupy při nedodržení povinností
  - výzva k nápravě nedostatků a vytvoření systému
  - dodatečné kontroly
  - pozastavení platnosti nebo odejmutí povolení nebo osvědčení
  - dočasný zákaz přepravy na území státu dotýčným přepravcem nebo dopravním prostředkem
  - sankce dle vnitrostátní právní úpravy – přiměřené, účinné a odrazující

Podmínky přepravy zvířat dle zákona

- Přísnější právní úpravu v souladu s nařízením
- Širší působnost
  - Přeprava hospodářských zvířat do 50 km nebo v rámci hospodářství
  - Přeprava zvířat neuskutečňovaná v souvislosti s hospodářskou činností

Ochrana hospodářských zvířat

- § 9 an. zákona + veterinární zákon + plemenářský zákon
- Zakázané činnosti při chovu
- Povinnosti chovatelů
  - Zajištění životních podmínek
  - Opatření proti úniku
  - Odborně způsobilý personál
  - Chov podle stanovených minimálních standardů
- Požadavky na volnost pohybu, ustájení, potravu,...
- Zvláštní požadavky na chov kuřat
- Dovoz zvířat ze třetích zemí
  - Osvědčení o rovnocenném způsobu zacházení
- Oznámení zahájení a ukončení podnikatelské činnosti
- Podmínky prodeje zvířat v tržnicích a na tržišťích
  - Tržní řád

Ochrana zvířat v zájmových chovech

- Zvířata domestikovaná i volně žijící druhy (vazba na zákon o ochraně přírody a krajiny a právní předpisy o obchodování)
- Povinnosti chovatelů obecně
  - Přiměřené podmínky pro zachování fyziologických funkcí a zajištění biologických potřeb
  - Nesmí docházet k utrpení, bolesti nebo poškození zdraví
  - Opatření proti úniku
- Omezení převodu vlastnictví zvířat
  - Osoba starší 15 let, jinak souhlas rodičů
  - Osoba způsobilá k právním úkonům
  - Osoba s omezenou způsobilostí k právním úkonům se souhlasem opatrovníka
- Zvířata vyžadující zvláštní péči
  - Vyhláška č. 411/2008 Sb.
  - Kritériem zařazení je náročnost chovu (dříve pouze nebezpečnost)
  - Chovatelem pouze FO starší 18 let nebo PO
  - Povolení orgánu veterinární správy k chovu, s výjimkou
    - Zoologické zahrady, záchranné stanice, chov loveckých dravců podle zákona o myslivosti
  - Trvalé nezaměnitelné označení
- Chov pro účely obchodu, povoznictví, veřejná vystoupení
  - Oznámení zahájení a ukončení podnikání
  - Vedení evidence o nakoupených a prodaných zvířatech včetně dokladů o původu
  - Písemné informace při prodeji o podmínkách chovu a péče o zdraví

Toulavá a opuštěná zvířata

- Toulavé zvíře
  - To, které dočasně uniklo chovateli
  - Porušení povinností chovatele
- Opuštěné zvíře
  - To, které chovatel opustil s úmyslem zbavit se jej nebo ho vyhnal
  - Porušení zákona = týrání zvířete
- § 135 OZ (ztracené a opuštěné věci)
  - Péče obce, právo na úhradu nákladů
  - Po 6 měsících majetek obce
- § 13b zákona (pravomoci obce)
  - Informační a osvětové preventivní aktivity
  - Zvýhodnění osob, které se ujaly péče o toulavé nebo opuštěné zvíře
  - Odchyt zvířat odborně způsobilou osobou
  - Podpora činnosti k regulaci populace
  - Místní úprava pro chov psů (označení, evidence, místní poplatek)
  - Zřizování, provozování a rušení útulků

Rozhodnutí NS sp. zn. 28 Cdo 3563/2008

- Zákaz týrání zvířat představuje zákonný limit práva psa opustit, nikoliv jeho negaci.
- Z logiky argumentace odvolacího soudu však plyne, že vždy, když majitel odevzdá psa do péče psiho útulku, týrá opouštěné zvíře a dopouští se tak přestupku ve smyslu § 27 odst. 1 písm. b) zákona č. 246/1992 Sb., za který lze ve smyslu § 24 odst. 10 uložit majiteli pokutu až do výše 500.000,- Kč. Pokud by se každý majitel psa dopouštěl jeho odevzdáním do psiho útulku přestupku týrání zvířat dle § 4 odst. 1 písm. s) zákona č. 246/1992 Sb., za což by mu mohla být uložena pokuta až do výše 500.000,- Kč, vedl by předeslaný výklad pouze k rozšíření nelidského jednání vůči psům v podobě jejich utracování, vypouštění do volné přírody, přivazování ke stromu apod.
- Smysl existence a činnosti psích útulků coby služby ve veřejném zájmu, jejímž prostřednictvím společnost omezuje volné pobíhání psů po veřejném prostranství, aby nedocházelo k poškozování nebo ohrožování právem chráněných zájmů jako majetek třetích osob případně jejich bezpečnost a zdraví, by byl výkladem, který zaujal odvolací soud, zcela popřen.
- Z uvedeného důvodu dovolací soud odmítl i paušální argument odvolacího soudu, že „opuštění psa, jímž se vlastník na úkor státu hodlá zbavit své povinnosti o psa na své náklady pečovat, se navíc přičí dobrým mravům“, přestože nelze vyloučit, že v konkrétním případě by opuštění psa, spojené s přenosem povinnosti se o něj starat a pečovat, mohlo být posouzeno jako jednání odporující dobrým mravům.

Ochrana volně žijících zvířat

- § 14 an. zákona + zákon o ochraně přírody a krajiny + veterinární zákon
- Zákaz odchyty jedinců druhů původních volně žijících na území ČR pro chov ve farmovém nebo zájmovém chovu, nebo s cílem domestikace, vč. drezúry
  - Výjimka: lovečtí dravci, odlov generačních ryb
- Zakázané prostředky a způsoby odchytávání
  - Transpozice Bernské úmluvy (č. 107/2001 Sb.m.s), resp. směrnic ES
  - Výjimky
    - Myslivost, rybářství, deratizace a hubení škodlivých organismů

Ochrana volně žijících živočichů

- Zákon č. 114/1992 Sb., lex specialis
- Obecná ochrana
  - všechny druhy živočichů jsou chráněny před zničením, poškozováním, sběrem či odchytém, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů na bytí nebo k jejich degeneraci, k narušení rozmnožovacích schopností druhů, zániku populace druhů nebo zničení ekosystému, jehož jsou součástí.
- Ochrana volně žijících ptáků
- Zvláštní druhová ochrana
  - zvláště chránění živočichové
    - Druhy kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené
  - ochrana ve všech vývojových stádiích, někteří i uhynulí
  - je zakázáno škodlivě zasahovat do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů. Není dovoleno sbírat, ničit, poškozovat či přemísťovat jejich vývojová stadia nebo jimi užívaná sídla. Je též zakázáno je držet, chovat, dopravovat, prodávat, vyměňovat, nabízet za účelem prodeje nebo výměny.

Ochrana handicapovaných zvířat

- Handicapované zvíře
  - volně žijící zvíře, které je v důsledku zranění, nemoci nebo jiných okolností dočasně či trvale neschopno přežít ve volné přírodě
- Povinnost zajistit péči (s výjimkou zvláště chráněného)
  - Nebo
- Předat zvíře záchranné stanici nebo oznámit místo nálezu
- Chovatel
  - Osvědčení o odborné způsobilosti
- Záchranná stanice
  - Povolení MŽP
  - Seznam přijatých a vydaných zvířat
  - Evidence úniků zvířat

Ochrana pokusných zvířat

- 3R – Koncept – zásady pro provádění pokusů (dle Russela a Burcheho)
  - *Reduction – Replacement – Refinement – Responsibility*
- Princip povolovací
  - Akreditace uživatelských zařízení (uděluje Mze)
  - Schválený projekt pokusů
  - Odborná způsobilost jednotlivých osob
- Princip taxativně vymezených účelů (*reduction*)
  - výslovně zakázané účely
    - Vývoj a zkoušení kosmetických prostředků
    - Vývoj a zkoušení zbraní, bojových látek, munice
    - Druhy zvláště chráněné nebo ohrožené s výjimkami
- Princip nelze-li použít jiné postupy nebo metody (*replacement*)
- Princip etické opodstatněnosti bolesti, utrpení nebo poškození
  - s ohledem na cíl pokusů
- Princip vzájemného uznávání platnost výsledků pokusů mezi jednotlivými státy
  - omezení duplicit
- Zajištění dobrých životních podmínek (*refinement*)
  - Osvědčení chovných a dodavatelských zařízení
  - Přednostním používání laboratorních zvířat
  - Zajištění veterinární péče

Ochrana pokusných zvířat

- Návrh směrnice ES o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely
  - Zakotvení zásad 3R
    - Nahrazení, snížení a zdokonalení používání zvířat
      - Alternativní metody
      - Minimalizace počtu zvířat
      - Zdokonalení chovu, pokusných metod a postupů
  - Rozšíření působnosti
    - Obratlovci i bezobratlí, včetně embryí a plodů
  - Uplatňování humánních postupů usmrcování
  - Minimalizace používání k pokusům
    - Subhumánních primátů (zákaz používání lidoopů)
    - Ohrožených druhů
  - Klasifikace závažnosti postupů
  - Jednotné požadavky na inspekce

Institucionální zabezpečení

- Ministerstvo zemědělství
  - Ústřední komise
    - Odborný poradní orgán ministra zemědělství na úseku ochrany zvířat proti týrání
- Orgány veterinární správy
- Obecní úřady obcí s rozšířenou působností
  - Zbytková působnost
- Ústřední orgány státní správy a Akademie věd ČR
  - Pokusy na zvířatech
- Obce
  - Obecně závazné vyhlášky
  - Útulky
  - Veřejná vystoupení

Odpovědnost

- Za přestupky fyzických osob (§ 27)
- Za jiné správní delikty právnických osob a podnikajících fyzických osob (§ 27a)
  - Pokuty + zákaz činnosti
  - Zvláštní opatření
    - Umístění zvířete do náhradní péče
    - Nařízení opatření ke snížení počtu hospodářských zvířat
    - Pozastavení činnosti
- Za trestný čin „týrání zvířat“
  - Trestní zákon § 203
    - Předchozí postih nebo odsouzení za obdobné jednání
    - Utýrání zvířete
    - Týrání nebo utýrání na veřejnosti – kvalifikovaná skutková podstata
  - Trestní zákoník § 302
    - Týrání zvláště surovým nebo trýznivým způsobem
    - Týrání surovým nebo trýznivým způsobem na veřejnosti
    - Kvalifikované skutkové podstaty
      - Předchozí potrestání nebo odsouzení
      - Utýrání
- Za trestný čin „zanedbání péče o zvíře z nedbalosti“
  - Trestní zákoník § 303
    - Hrubá nedbalost + trvalé následky na zdraví nebo smrt